

LŐRINCZ GYÖRGY
Bécs fölött a Hargitát...

Traiskirchen a maga nyomorúsága ellenére olyan volt a táborlakók számára, mint egy nagy, újkori álmogyár. Bár a menekültek közt volt olyan is, akinek Bécs az álmai végállomását jelentette, de sokaknak csak az el- és szétágazó utak egyike lett, ahonnan újabb és újabb utak ágaztak, fiaztak szét a nagyvilágba. A csendes esti vagy a suttogó beszélgetések során csak úgy röpködtek az országok, városok nevei, mint ha pusztán Bécs utcaneveiről beszélnének. Mindenki a legszebb életet álmodta magának, a legszebb nőket, álmaikban híres, gazdag, sikeres férfiak lettek, az élet „terülj, terülj asztalkám lett” számukra, ők csak válogattak a jobbnál jobb falatokban. Korpás, a barátja, akivel megálmodták a szökésüket, és akinek már az első alkalommal sikerült átszöknie Jugoszláviába, már régen Amerika fele hajózott, álmaiban súlyos csillagok díszlettek az amerikai hadsereg büszke egyenruhájának váll-lapjain. Zonda Máté Ausztráliába készült, s már Jugoszláviában az olasz táborok egyikebe kérte magát. Borbáth, akivel érkezése után a táborban ismerkedett meg, s nemsokára öngyilkos lett, még egyelőre kereste egykori önmagát, akit többé soha nem talált meg, csak lézengett fel-alá, vagy előadást tartott a magyarság pusztulásáról. „Csöröcsil”, mielőtt Ausztráliába vándorolt, már itt, bent a táborban kipróbálta a tehetségét, itt alapozta meg a későbbi nagy vagyonát, naphosszat feküdt az ágyban, és csak arra gondolt, amit el akart érni, és el is ért. Hogy miként és hogyan gazdagodhat meg. Természetesen munka nélkül. Golyó, a barátja s társa napközben bevásárolt, s amikor este érkeztek a titkos kinti munkákról a táborlakók, és bent már zárva voltak az üzletek, borsos áron eladták a napközben vásárolt árut. Többnyire cigarettát, sört. És az üzlet virágzott. Ő volt az első ember, akivel a táborban megismerkedett, de két mondat után – mert ennyire méltatta őt mindössze – egy kézlegyintéssel el is intézte. „Ebben a világban nem eszmények kellene, édes barátom, hanem pénz. Ötletek és pénz.” Leharapta a kezében tartott havanna szivar végét, leugrott az ágyról, de mielőtt otthagyt volna a termet, megállt szemben

vele, ránézett, s hozzáfűzte: „Még ha lehunyom a szememet is, meztelen nők táncolnak előttem. Mindig. Nem egy, kettő – öt, hat. S a súlyos asztalokon, a cigarettafüstben, a kék, sárga, vörösben cikázó félhomályban halmokban áll a pénz! Erre gondoldj te is! Csak erre, és akkor lesz valami belőled is!” A következő beszélgetéskor, amelyre majd csak Borbáth halála után került sor, csúfondárosan ránézett, aztán, mint akinek beteljesedett a jóslata, azt mondta: „Na, látod? Ezt jelentik az eszmények. Ez az eredménye!” S hidegen folytatta: „Mint egy kerge birka, futkosott a fájdalommal ágytól ágyig, majd Bécs utcáin, s ez lett belőle!”

Borbáth egyébként külön színfolt volt az életében. A hasonmása volt, örökös lázadó, elégedetlen. Ott feküdt, oldalt, az ajtó mögötti ablak alatt a szemközi ágyon, sovány, magas, vékony, nyurga fiú volt, fekete bőrű, keskeny, éles arcú. Göndör haja laza, apró hullámos fürtökben lógott a homlokába. Nemcsak a haja, a szeme is fekete volt, s ha valakire ránézett a magas homloka alól, különös, csúfondáros fény villant, mintha csak sejtetni akarná, hogy többnyire vitára, ugratásra készen áll az esze. És okos volt. Valamiért már rögtön, az érkezésekor kinézte magának, vagy talán megsejtette, hogy magyar, mert amikor elfoglalta az ágyat, magyarul kérdezett rá:

– Honnan vagy?

Csak így! Mintha régi ismerőse volna. Hogy honnan s miből sejtette, hogy magyar, sose tudta meg.

– Székelyföld – mondta ő büszkén, mintha csak egy megkezdett beszélgetést folytatna, mert tudta: volt, van némi nimbusza a szónak.

– Kicsi Magyarország, mi? Kicsi Magyarország? – kérdezett vissza csúfondárosan, és a legnagyobb döbbenetére egyet köpött. Mert arra számított, hogy Borbáth válaszként valami kedveset mond, fölnezzett rá. Borbáth a felső ágyban, a fél könyökére támaszkodva feküdt, egy fogpiszkálóval piszkálta a fogait. Az első gondolata az volt, fölugrik, lekever neki egy frászt, de mielőtt bármit is tehetett volna, megszigorodott Borbáth arca, és azt mondta:

– Remélem, te nem hiszel ilyen marhaságokban...

– Milyen marhaságokban? – kérdezett vissza.

– Amiről beszéltem!

Először azt akarta mondani: „Azért vagyok itt!”, de Borbáth fölényes nyegleségét látva, visszakérdezett:

– Miért is?

– Mert ez a legnagyobb baromság, amiben hiszel. Láttam én már „kicsi Magyarországot” eleget.

Részlet szerző azonos című, készülő regényéből

– S a csodálkozó, megdöbbsent arcát látva, hozzáfűzte: – Kicsi Magyarország volt a Szilágyság, Szalonta, Szatmár. Kicsi Magyarország volt Kolozsvár, Várad és Marosvásárhely is. És ma már nem az – mondta. – Az egész gyermekkorom abban telt el, hogy nagyapám elment reggel a kocsmába, délben pityókosan hazajött, és kezdte: „Jönnek. Jönnek. Egyre többen lesznek!” „Maga csak ne jöjjön ezzel a szöveggel”, mondta nagyanyám, „üljön itthon, s akkor nem látja. Ne magyarázza az iszákosságát a románokkal.” Aztán később: „A Tordai Jóska lánya is románhoz ment, a Görbe Nóráé is. Elfogyunk, mint a tavaszi hó! Semmi nem marad utánunk...” „Kihez menne?” – csattant is a nagyanyám hangja – „Talán az utcaszéli rongy magyarhoz? Aki napjában kétszer is leissza magát? Ott hever a sáncban, folyik el a nyála részegségében?” És akkor elhatároztam, hogy én nem leszek román – folytatta Borbáth. – Nem szaporítom a románság létszámát. És nem is nézem, hogyan porladnak a szélek. Mert, aki csak a szórványban él, azt látja, tapasztalja nap mint nap, hogy pusztul a magyarság lépten-nyomon. És most már nem is egy országban, ötben! Öt országba szórtak szét, hogy hamarabb elveszejtsenek. Miért? Miért? Ki és miért vert meg minket a fájdalom tövisvesszőjével? Ki és miért tette a töviskoronát a fejünkre? Átkozott legyen fölötte a föld, s ne legyen soha nyugta! – Elhallgatott. – Bocs – mondta –, elkapott a hév. – Rövid szünetet tartott, üres tekintettel maga elé bámult: – De német se – mondta –, az aztán még úgy sem. – Majd hozzáfűzte: – Peckes, kevély német! Aki úgy néz, hogy nem lát senkit! Aki úgy néz keresztül rajtam, ahogy én a kolduson se, soha. – Fölemelte a hangját. – Nálatok ez nem számított, mert nem tudtok semmit a szélekről. A szórványról! Beleszülettetek a magyarságba, mint a kotló a fészkébe, és semmiről nem vesztek tudomást, éltek! De eljön a ti órátok is, csak idő kérdése, de ti ezt még nem tudjátok!

Borbáth, akárcsak ő, ekkoriban naphosszat feküdt az ágyban, s többnyire angolul tanult, mert nem akart németté lenni.

– Angol és más semmi – hajtogatta. – Egy nagy nemzet megbecsült, lovagias tagjává válok, akit nem nyomorgatnak kisebbségi félelmek. Hogy hol? Az majd elvállik. – Szünetet tartott, piszkálta a körmeit, hosszú, vékony ujjait kinyitotta, majd összecukta, újra és újra megnézte: – S te, kicsi székely? Te mi akarsz lenni? Mert magyar az nem lehetsz, úgy-e tudod? Kádár bácsi nem hagyja! Kádár bácsi s a Rákosi bá-

csik! – Elhallgatott, majd, mintha csak magának mondaná, folytatta: – Bár van olyan elképzelésem is, hogy mégsem megyek el. Bécs ötven kilométerre van a határtól, Kolozsvár százhetvenre, s ott is magyar, aki az akar maradni. Akkor Bécsben miért ne lehetne az? – Majd hozzáfűzte, amit máskor is mindig: – Nincs igazam?

Mert ezzel fejezte be mindig a mondatát: „Nincs igazam?” Vagy: „Mondd meg, igazam van-e?”

A szemét gúnyosan rászégezte:

– S te? Neked mi van az álomgyárban? A gondterhelt, vészjósló homlokod mögött?! Kanada, Ausztrália vagy Amerika? Netán indián akarsz lenni Amerikában?! Ez az első állomás, vagy csak átszállóhely? Stockholm, London, Sidney? – röpködtek a nevek. – Hisz a miénk, hazátlanoké a világ!

Akkoriban őt is ez foglalkoztatta. Pontosabban őt is csak ez foglalkoztatta. Korpással már odahaza elhatározták, hogyha kisebbségben kell élniük, akkor inkább lesznek kisebbség Svédországban, mint Romániában. Angliában, Kanadában, Ausztráliában. Aztán egy nap, épp, amikor javában álmodoztak, megjelent Kolozsváron a nagybátyja feleségének testvére, aki Belgiumban volt pap. Észrevette a kiemelt érdeklődését – nap mint nap együtt sétáltak, járták a várost – és egy nap, mielőtt visszautazott volna, meghívta magához.

– Belgium – válaszolta Borbáth kérdésére.

– Belgium? – kérdezett vissza összeráncolt homlokkal, csodálkozó arccal Borbáth. – Akkor tudod a viccet is, ugye?

– Viccet? Milyen viccet?

– Hová álljanak a belgák? – Majd figyelmeztetően fölemelte még a mutatóujját is, mintha fenyegetné. – Erre gondolj mindig, ha odamész. És rám! De rám fogsz gondolni majd egyébként is.

Hogy miért, nem fejezte be. Csúfondárosan felröhögött, s otthagya.

Az igazság az volt, hogy attól a pillanattól, amikor Kolozsváron elhangzott a meghívás, s ő tervezni kezdte a szökését, mindent ennek a gondolatnak rendelt alá. Miután megérkezett Bécsbe, az első dolga az volt, hogy megpróbálta elérni a nagybátyja feleségének testvérét. Telefonon többször is kereste, a telefon kicsengett, de nem vette föl senki. Majd levelet írt. Arra számított, hogy nemsokára Belgiumban lesz, meg arra, hogy majd biztos fényes jövő áll előtte. Mert ebben az időben megingathatatlanul hitt magában. Lükttető, már-már fékezhetetlen elszántságot érzett,

amely nem akadhat fenn apró-cseprő gondokon. Még csak meg sem rebbent benne a kétely s a félelem. Csak, ha a szüleire gondolt, akkor riadt a szomorúság benne, de – mert tudta, hogy talán évekig nem láthatja őket – határozottan elűzte még a kísértő gondolatokat is.

Rövidre zárta az életét. Tudta, hogy ahová készül – a rokona Belgium német részén volt pap –, ott száz kilométeres körzetben nem volt senki magyar, ezért úgy döntött, hogy néhány táborlakón kívül nem tart egyetlen magyarral sem kapcsolatot. Igyekezett megtanulni azt is, hogy ne szoruljon össze a szíve az utcán sem, ha magyar szót hall. Bár tudta, sejtette, hogy ez

nem lesz könnyű. Hogy ezt majd megélni nem lesz könnyű. Nap mint nap meg kell halnia ezért egy kicsit. Évtizedeken, percenként, sőt, másodperceken át. Újra és újra. Ameddig él. Vagy ahányszor csak kiejtik a nevét. Amíg kitörlődnek az emlékei. Elfelejtí a múltját. A kezdetekben, de később is nem egyszer úgy érezte, hogyha megszólal németül, hitelet vesztí még a szó is, amelyet kiejt a száján. Ezt egyébként már otthon is megtapasztalta. Valahányszor csak megszólalt románul, sokszor az volt az érzése, hogy nem is ő az, aki beszél. Nap mint nap viaskodott önmagával.

Pedig ebben az időben még töretlenül hitt abban is, hogy az ember a nevében hordozza a sorsát. Hogy az a több száz év, amely beleégette magát a génjeibe, nem hagyja sosem a fajtájától szabadulni az emlékein túl. Mert nem lehet véletlen, vitatkozott önmagával, hogy mi, magyarok, szemben például a németekkel s más nyugati népekkel, először nem a személyünk, hanem a törzsünk nevét írjuk. A német – még a neve szerint is – először egyén, s csak azután német. Mi fordítva! Ráadásul már odahaza is csodálkozott mindig a névváltoztató embereken. Gyanússá váltak előtte. Aki nevet változtat, szívet is változtat? Leváltja önmagát? Megkérdőjelezi önazonosságát? A múltját? Sorsát? Máskor meg, épp ellenkezőleg, arra gondolt: jobb, ha elfelejtí azt is, hogy ő kicsoda. Megkíméli magát a sok megaláztatástól. És ezek az ellentétes gondolatok szinte percenként váltották egymást, már-már valóságos ciklusokká fokozódtak benne. Hol az egyik, hol a másik gondolat

uralta az érzelmeit. Igen, ha erre gondolt – és nap mint nap erre gondolt persze –, ellentétes érzelmek és gondolatok kavartak, virrasztottak benne. És minden új nap újra és újra fölülírta, megkérdőjelezte az előző napi elhatározását.

– Miért mondtad ezt? – kérdezte megdöbbenve, s szemével Borbáth tekintetét kereste, mert valami hasonlót sejtett Borbáth szavai mögött is.

– Gondolkozz – mondta Borbáth.

És magára hagyta.

Napokig mást se tett, csak Borbáth szavain járt az esze. Magolta a német szavakat, de, ha tanulni

próbált is, a szavak mögül előbb-utóbb fölsejlett Borbáth gunyoros arca, ahogy csúfondárosan ránéz, vagy elfintorítja az arcát. Aztán egy nap, amikor már nem bírta tovább elviselni a kísértő gondolatokat, újra rákérdezett.

– A múltkor miért mondtad azt, amit mondtál?

Borbáth összeráncolta a homlokát, kérdőn ránézett, úgy tett, mintha nem emlékezne saját szavaira.

– Miről beszélsz?

– A viccről, hogy hová álljanak a belgák?

– Nézd – mondta –, az, hogy Te Belgiumba mész, már megbocsáss, majdnem olyan, mintha Romániából áttelepednél Cseh-

szlovákiába. Vagy Kárpátaljára. Egyik kisebbségi létből a másikba. Magyaroként. Nem tudom, érted-e? Az én felfogásomban egyszerűen beteg ember az ilyen. Beteg ember kell legyen az ilyen. Vagy bolond. Cseberből vederbe?

Értette. Hajdani, téli, hóhullásos, gyermekkori disznóölések villantak föl az emlékezetében, amikor még a Nap is másként ragyogott az égen, amikor a disznótoros vacsoráknak mindig az lett a végük, hogy a férfiak, a feleségeik tudtával s engedélyével jól berúgtak. Azzal kezdődött már a nap is, hogy mielőtt még megfogták, levágták volna a disznót, egy-két pohár „szilvóriumból” bátorságot merítettek, gyűjtöttek. Kiosztották, kinek mi lesz a feladata a disznóölés során, ki hova áll, ki fogja a disznó lábát, és mit tesz. És miután levágták a disznót, „elsiratták” persze. Ebéd után a nagybátyja már *A hargitai fecskemadár hosz-*

Bauer Sándor tűzhalála (olaj, vászon, 100 × 70 cm)

szú útra készül nótát énekelt, majd „brácsázott” az ablaküvegen vagy az asztal lapján néhány vidámabb énekszámot is. De nemsokára már visszatért a szomorú, fájdalmas nótákhoz, az „igaziakhoz”. Szürkület felé, amikor a hegyek felől előgomolygott a sötétség a falu fölé, már a *Pécskai cigánysornál* tartottak, ünnepélyes, szomorú arccal énekeltek, méltósággal, mintha templomban lennének, mint akiknek halottjuk van. A baj akkor kezdődött, amikor eljutottak a *Brassai kávéházban nagy a dínomdánom*hoz. Ez már a részegség kezdete volt. És amikor „a festett arcú orosz tisztokról” szóló részben odaérték a szövegben, hogy a hegedűből – hiába veszi a kezébe az orosz katona – nem jön ki más, csak magyar nóta – egyszerre nyúltak a pohárért. Rezzenéstelen csend lett. Üveges szemmel meredtek az üveges csöndbe, mintha attól félnének, hogyha mozdulnának, eltörrik. Majd – ez már a „vég” kezdete volt – a nagybátyja egyszer csak csikorgatni kezdte a fogait, kilökte a széket maga alól, felállt – a felesége szerint megvadt –, az asztalra ütött, s rekedt, borzongató hangon azt mondta: „Hej!” De ekkor már hullt a könnye is, mint a zápor, és megismételte: „Hej!” Üveges, vérekes szemmel, kötekedő kedvvel, zavarosan körülnézett. Tudták, ilyenkor legszívesebben verekedne, mert kemény, széles vállú, egy tömbből faragott ember volt, de mert még felismerte, hogy a rokonság ül körülötte, fölemelte a jobb kezét, s rekedt, síró, borzongató hangon elkezdte: „Betiltották a magyar szót Csehszlovákiában...” Ez volt a záró szám. Ekkor már a férfiak mind felálltak, összelelkeztek, folyt a szemükből a könny is. „Tisza menti öreg juhász...” Szilaj, vad éneklés volt, amelyet ők, gyermekek a jőzan, csendes hétköznapiokon sosem láttak. Megbabonázva ültek, nézték a nagy, szilaj férfiakat, ahogy sírnak, borsózdott még a bőr is a hátukon.

Borbáth szavaira nem válaszolt.

Igen, ezekben a napokban mást se tett, csak viaskodott, töprengett, önmagában. A színes álmok, amelyeket odahaza megálmodott magának, mint könnyű fehér párafelhők még ott köröztek, lebegtek fölötte, amikor egy nap, ahogy az életben is történni szokott, a kérdés váratlanul magától megoldódott. Maga az élet adott rá feleletet. Belgiumból válasz érkezett, hogy még az érkezése előtt, pár hónappal korábban meghalt a nagybátyja feleségének testvére. Aki egykori ígérete szerint iskoláztatni, taníttatni akarta. És ezzel össze is omlott benne minden. Hirtelen léket kapott a sorsába vetett szikrázó hite is, amely addig

csodás és zabolázatlan volt. A távlatok szivárványos fénye megtört, úgy érezte, kibillent medréből a rá váró idő, s a fényes jövőből józanító jelen, mi több, a tábor durva valósága lett, amelyet addig szinte nem is észlelt. És váratlanul meglátta a hangoskodó, verekedő albánokat, törököket, a búskomor afrikaikat. Meglátta mindazt, amit addig színes álmainak falai elzártak előtte. Töretlen hitét, magabiztosságát hirtelen kétely, a holnaptól való félelem váltotta fel. Néha már-már sajnálta is önmagát. Szánalmat érzett. Szánalmat a kontrollálatlan álmaiért. „Egy nagy semmi lesz, nulla a hatodikon” – viaskodott magában, hogy aztán, pár nap múlva, egy jó hír hallatán újra magával ragadja az önmagába vetett töretlen hite. Éppen neki ne sikerülne? Végül is mások mögött sem áll belgiumi nagybácsi, és mi az, ha nem önbizalom, ami egynek-egynek szárnyakat ad. Akár repülhet is? Nap mint nap, néha óráról órára változott a hangulata. Választás elé került, a kérdés számára most már az lett, miként döntsön: Ausztriában maradjon-e, vagy menjen tovább? S ha igen, hová? Felesleges kérdések voltak, ahogy a többi is. Az élet adott rá választ megint, csak éppen ki kellett várni. Időközben megtudta azt is: bármeddig maradhat a táborban, ha nem vállal illegálisan munkát. Ez megnyugtatta. Bár ekkor már szembesült azzal is, hogy segítség nélkül még a munkavállalás sem lehetséges. És rájött, hogy még büszke is lehet a többi idegen között, hogy magyar. Romániai magyar, de magyar. Die Siebenbürgen. Ausztriában jól hangzott ez a szó.

Borbáth ezekben a napokban, pontosan, amikor a legnagyobb szüksége lett volna rá – vagy talán épp fordítva? –, egy reggel eltűnt, nem lehetett tudni, hol jár, csak este és egyre zaklatottabban érkezett haza. Már nem is tanult. És ilyenkor nem lehetett megszólítani sem. Ahogy hazatért, végigfeküdt ruhásan az ágyon, nem állt szóba senkivel. Kezét a feje alatt összekulcsolva, nyitott szemmel feküdt, nézte a plafont, mintha látna is valamit. Aztán egy napon, amikor egy ilyen alkalommal rákérdezett, váratlanul beszédes lett, s kérdés nélkül azt mondta:

– Egyre inkább kételkedem magamban. A megálmodott vágyaimban. Lehet, tévedtem... – Elhallgatott. Felkönyökölt az ágyban, a tekintete elveszett. Üresen bámult maga elé. Sokáig. – Honvágyam van – mondta. – Álmomban lelkiismeret-furdalás gyötör, a szüleimet látom mindig, jönnek és jönnek felém. De valamiért sosem érnek el hozzám. Nem is szólnak, csak

kinyújtott kézzel jönnek felém. És eközben néznek. Majd, mielőtt közel érnének hozzám, hogy hallhatnám is őket, elrebbenek. Csak a könyörgésre kinyújtott, hívó kezüket látom. Erre ébredek meg. Arra, hogy összeroppan a fájdalomtól a mellkasom. Nem akarták, hogy elszökjem. De hát vannak testvéreim, nem vádolhatnak, hogy magukra hagytam őket. – Összegyűrte a kezében tartott párnát, majd, mintha megbánta volna, amit mondott, azzal folytatta: – Piszok nagy ez a Bécs, jól kiépítettük! – És hozzávágt a játékosan a párnáját. – Napok óta a magyar emlékeket keresem.

Elhallgatott. S mert nem folytatta, elmondta ő is, hogy levelet kapott Belgiumból, és hogy mi a válasz.

– Azt ne bánd! – szólalt meg töprengve. Pár másodpercig hallgatott, majd azzal folytatta: – Hatodik hónapja vagyok itt. És az igazság az, hogy itt nehezebb magyarnak lenni, mint otthon. Bárhol vagyok, légüres térben érzem magamat. Napok óta járom Bécs utcáit, nézem a kirakatok feliratait, kutatom a telefonkönyvek neveit, keresem a magyar emlékeket – nincs semmi intézményes kerete a létünknek. Tudom, hogy itt vagy te, ahogy azt is, hogy még százak, ezrek, de ettől még olyan magányos az ember, mintha csillagközi térben élne. Otthon beszélnek még az utcák is, a templomok, terek, szobrok, látom és léptem-nyomon tapasztalom a múltunk jegyeit, még ha néha egy más kultúráét is, amely viszont ott, ha megkülönböztet is, erősít. Önigazolást ad a létemnek. Itt elveszejt. Csak csillogás van és hidegség. Közöny.

Aztán napokig újra nem szólt hozzá. Reggel eltűnt, csak este, táborzárás előtt érkezett haza. Zaklatott volt, nyugtalan, talán nem is evett, le volt fogva, az arca beesett és sápadt lett, a szeme lázasan csillogott. Úgy járt-kelt a szobában, az ágyak közt, mint aki ébren is alszik, álarcot visel, sápadt maszk borítja az egész arcát. Aznap – amikor végül is éjszaka vagy valamikor hajnalban felakasztotta magát – este megállt az ágya mellett, és váratlanul, miközben kutatva a szemébe nézett, mintha csak meg akarna győződni róla, rábízhatja-e a titkát, azt mondta:

– Nem kapom a helyem.

Mindez a hálóban, rögtön vacsora után történt. Kiürült arccal, szomorúan állt, még bólogatott is hozzá, aztán rövid szünet után töprengve folytatta. De ekkor már nem nézett rá.

– Honvágyam van. Nagy. Nagyon nagy. – Majd minden összefüggés nélkül megbökte a mellét: – Ismersz engem, tudod, hogyan gondolkozom, gondolkoztam. Lehet, nem jól éltünk – mondta. – Lehet, nagy marhák voltunk odahaza – folytatta. – Nagy marhák vagyunk. Mindig azt kerestük, ami elválaszt a másiktól. A románoktól, szászoktól. Egymástól. A fájdalmat kutatjuk, a sérelmet! – Hosszan maga elé nézett: – Ha ugyanolyan gonddal és erővel azt kerestük volna, ami összeköti ezeket a népeket, lehet, másképp is élhettünk volna. Ha az egymás iránti jó cselekedetekre is annyit gondoltunk volna, mint a rosszra. Ha mindennap, vagy amikor csak tehettük volna, a rossz emlékek helyett egymásnak egy szép, de igaz történetet mondtunk volna el! – Majd, mintha csak gúnyolódna önmagával is, vagy tudná a rossz szokását, játékosan ránézett: – Igazam van, vagy nincs igazam? Csak a szép történeteinket nem mondjuk el soha. Nem illik bele a fő vonulatba. Nem volt, nincs merszünk hozzá! – Majd: – Bár a románoknak a nemzetté válásban szükségük van az ellenségképre, a bűnbakra. Ezért is nem tanítják Erdély igaz történetét. Ha Erdély igaz történetét tanítanák, akkor hálásak kellene legyenek nekünk! Viszont, ha felismernék a hála igazságát, lekötelezetté válnának, s már nem tudnának gyűlölni. Legszívesebben hazamennék. Még a börtön árán is. Csak hát úgy-e, a szégyen. A szégyen! Én legyek az első? Pedig első is kellene legyen valaki. Például én. Vagy te! – Majd: – Nem itt: otthon a helyem, érted? – Aztán, talán hogy oldja az előbbi szavait, leszállt, s még mielőtt kiment volna, megpaskolta az arcát, s öngúnnal a hangjában azt kérdezte: – Neked vannak-e szép és igaz történeteid, kicsi székely? A románokról? A szászokról? A cigányokról? Vannak? – Összeráncolta a homlokát: – Mondd el, amíg nem késő! – mondta végül, és otthagya.

Iratkozzon fel a Magyar Napló levelezőlistájára!

Küldje el nevét és e-mail címét az info@magyarnaplo.hu e-mail címre, vagy iratkozzon fel honlapunk Hírlevél rovatában:

www.magyarnaplo.hu